

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 11.10.2005
KOM(2005) 479 lõplik

**KOMISJONI TEATIS NÕUKOGULE, EUROOPA PARLAMENDILE JA EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE**

**tolli vastumeetmete kohta uusimatele suundumustele võltsingu- ja piraatkaubanduse
vallas**

SISUKORD

1.	SISSEJUHATUS	3
2.	HINDAMINE – ÜHA KASVAV PROBLEEM	4
2.1	Tolli konfiskeerimised näitavad, et probleem on mitmekülgne ja kasvab veelgi	4
2.2	Võltsingukaubanduse suure kasvu põhjused.....	5
2.3	Uued ohud	6
3.	SOOVITUSED – TEGEVUSPLAAN TOLLI TÕHUSATEKS VASTUMEETMETEKS VÕLTSINGU- JA PIRAATKAUBANDUSELE	7
3.1	Ühenduse tasandi kaitse parandamine	7
3.1.1	Õigusaktid	7
3.1.2	Tegevuse tulemuslikkuse parandamine	9
3.2	Tolli ja ettevõtjate partnerluse tugevdamine	11
3.3	Rahvusvahelise koostöö tugevdamine	14
4.	KOKKUVÕTE	18

1. SISSEJUHATUS

EL kodanike tervist ja ohutust, nende töökohti, ühenduse konkurentsivõimet, kaubandust ning teadusuuringutesse ja innovatsiooni suunatavaid investeeringuid ohustab üha enam võltsitud kaupade tööstuslik tootmine.

Käesolevas teatises esitatakse praeguse olukorra hinnang, mille aluseks on EL tolli uusimate kogemuste analüüs rahvusvahelises kaubanduses ringlevate võltskaubavoogude peatamise katsel. Samuti esitatakse siin hulk konkreetseid algatusi, mis üheskoos moodustavad tegevuskava võltsimisvastase poliitika ja õigusaktide rakendamise parandamiseks eelkõige tolli tegevuse kaudu.

Teatistes näidatakse üksikasjalikult sellise kaubanduse suurenemist, mida näitab EL tolli poolt ajavahemikus 1998–2004 **konfiskeeritud võltskaubakoguste 1000% kasv**. Igal aastal **konfiskeeritakse rohkem kui 100 miljonit kaubaartiklit**,¹ kuid see kujutab endast vaid jäämäe tippu. Lisaks mõjule, mida see avaldab töökohtadele, tervisele, ohutusele ja konkurentsile, müüakse suur osa nendest kaupadest mustal turul, mis tähendab suurt maksutulude kaotust. Võltskaubatööstus toob kaasa ka ebaseadusliku tööhõive ja on teateid, et sellel on sidemeid ebaseadusliku sisserände ja piiriülese organiseeritud kuritegevusega.

Selle nähtuse üks murettekitavamaid tahke on suurenev **oht, mis tuleneb EL kodanike jaoks ohtlike võltskaupade, nagu ravimite, sõidukiosade ja toiduainete kaubanduse kasvust**. Kakskümmend aastat tagasi näitasid uuringud, et igast kümnest firmast, millele võltsingukaubandus mõju avaldas, olid seitse luksuskaupade sektorist. **Aastal 2004 konfiskeeriti ühenduse piiril üle 4,4 miljoni võltsitud toiduaine ja alkohoolse joogi** (kasv eelneva aastaga võrreldes 196%), ent luksuskaupu oli tolli poolt konfiskeeritud kaupade hulgas alla 2%.

Et ülemaailmset piraat- ja võltskaupadega kauplemist oluliselt vähendada ja võidelda selles kaubanduses osalevate rahvusvaheliste võrgustikega, on tarvis vastumeetmeid nii liikmesriigi, ühenduse kui ka rahvusvahelisel tasandil.

Vastu on võetud mitu ühenduse õigusakti ning võltsimise ja piraatluse vastu võideldakse ka muude vastavate algatuste ja arengutega.

Toll valdkonnas on kõige asjakohasemad õigusaktid nõukogu 22. juuli 2003. aasta määrus (EÜ) nr 1383/2003² teatavate intellektuaalomandi õiguste rikkumises kahtlustatavate kaupade suhtes võetava tollimeetme ja kõnealuseid õigusi rikkuvaks tunnistatud kaupade suhtes võetavate meetmete kohta ning selle rakendusmäärus – komisjoni 21. oktoobri 2004. aasta määrus (EÜ) nr 1891/2004³.

Siseturu valdkonnas on olemas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/48/EÜ⁴ intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta (nn „jõustamisdirektiiv“) ning hiljuti vastu võetud komisjoni ettepanekud, mille eesmärk on tugevdada

¹ EL toll konfiskeerib igal aastal hinnanguliselt 1–2 miljardi euro väärtuses kaupu.

² ELT L 196, 2.8.2003.

³ ELT L 328, 30.10.2004.

⁴ ELT L 195, 2.6.2004.

võltsimisvastaseid karistusmeetmeid.⁵ Samuti võttis komisjon 2004. a novembris vastu intellektuaalomandi õiguste jõustamise strateegia kolmandate riikide suhtes.⁶

Ent nagu on selgitatud allpool 3. jaos, on tollil võltsimise ja piraatluse vastases võitluses võimalik veel rohkem korda saata.

2. HINDAMINE – ÜHA KASVAV PROBLEEM

2.1 Tolli konfiskeerimised näitavad, et probleem on mitmekülgne ja kasvab veelgi

2003. aastal Šveitsis Davosis kutsusid maailma majandusliidrid ja valitsuste esindajad üles „*ulatuslikeks ülemaailmseteks jõupingutusteks võitluses võltsimise vastu, mis nüüdseks ulatub hinnanguliselt 450 miljardi dollarini aastas.*“ Piirikontrolli parandamist peeti võtmetähtsusega küsimuseks.

Juba 1998. aastal moodustasid võltsitud kaubad OECD uuringute kohaselt 5–7% maailma kaubandusest. Samal aastal konfiskeerisid tolliasutused EL välispiiril umbes 10 miljonit võltsitud ja piraattoodet. 2004. aastal on EL toll konfiskeerinud rohkem kui 103 miljonit toodet, mis kujutab endast 1000%-list kasvu.

Ehkki võltsimise kui nähtuse tegelikku ulatust on selle laadi arvestades võimatu täpselt kindlaks teha, pakub EL tollistatistika võltskaupade konfiskeerimise alal võimalust jälgida muutuvaid arengusuundumusi selles sektoris. Aruannetest, mida liikmesriikide tollivõimud komisjoni 21. oktoobri 2004. aasta määruse (EÜ) nr 1891/2004 kohaselt võltskaupade ühenduse piiril kinnipidamise korral komisjonile edastavad, ilmnevad küllaltki selgesti võltsingu- ja piraatkaubanduse muutuvad arengutendentsid rahvusvahelises kaubanduses.

Alljärgnev hinnang probleemi olemuse ja ulatuse kohta moodustab nõukogu määruse (EÜ) nr 1383/2003 artiklis 23 ette nähtud komisjoni aastaaruande.

1. lisas on esitatud viimaste aastate globaalsete näitajate võrdlev kokkuvõte. Selles kokkuvõttes on näidatud nii kinnipeetud kaupade hulk kui ka tollis uurimisel olnud juhtumite arv.⁷

Viimase viie aasta **EL tolli konfiskeerimiste statistika üksikasjalik analüüs** näitab järgmist:

⁵ Vt KOM (2005) 276, „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv intellektuaalomandi õiguste järgimise tagamiseks vajalike karistusmeetmete kohta“ ja „Ettepanek: nõukogu raamotsus, millega tugevdatakse karistusõiguslikku raamistikku, et võidelda intellektuaalomandi õiguste rikkumiste vastu“.

⁶ ELT C 129, 26.5.2005, lk 3.

⁷ Kõiki üksikasju võib leida maksunduse ja tolliliidu peadirektoraadi veebilehelt.

Kvantitatiivsed muutused:

- **Konfiskeerimiste** hulk on selle ajavahemiku jooksul **suurenenud 1000%**
- Toll konfiskeerib praegu üle **100 miljoni kaubaartikli** aastas
- Peamiseks tootmispiirkonnaks on **Aasia** ja eelkõige **Hiina**
- Ajavahemikus 2003–2004 tõusis seoses võltskaupadega **tollis uurimisel olnud juhtumite arv** rohkem kui **kahekordseks**, ulatudes aastas 22 000 juhtumini.
- Suurenenud probleemid seoses **vajadusega hävitada** suured kogused konfiskeeritud kaupu **keskkonnasõbralikul viisil**

Kvalitatiivsed muutused:

- **Tervistkahjustavate ja muul viisil ohtlike** võltskaupade suur kasv
- Enamiku konfiskeeritud toodete näol on nüüd tegemist **kodutarvete** ja mitte luksускаupadega
- Üha suurem hulk **keerukaid kõrgtehnoloogilisi tooteid**
- Tootmine toimub **tööstuslikus ulatuses**
- Võltsingute kõrge kvaliteet muudab nende tuvastamise ilma tehnilise ekspertiisita sageli võimatuks

2004. aastal kuulus tolli poolt EL piiril konfiskeeritud kaupade hulka lisaks tavapärastele tooteliikidele (nagu näiteks luksusesemed, sigaretid, DVD-d, CD-d, tekstiiltooted jne) ka niisuguseid võltsitud kaupu nagu mineraalvesi, moosid, mobiiltelefonid, kohv, õunad, näokreemid, lilled, autoosad, pesupulber, farmaatsiatooted, raseerimisvahendid, hambapasta ja -harjad jne.

Nende võltsingute kvaliteet on nüüd nii hea – koopiatel võib võrreldes originaaliga olla täiendavaid turvahologramme, parem pakend jne – et tollil ja koguni õiguste omanikel endil on üha raskem ehtsaid tooteid võltsingutest eristada.

2.2 Võltsingukaubanduse suure kasvu põhjused

Sellise plahvatusliku kasvu põhjused peituvad peamiselt **suurtes kasumites ja võrdlemisi väikeses riskis** – eriti mis puutub mõnedes riikides kehtivatesse karistustesse – ning üldises ülemaailmselt üha kasvavas suutlikkuses toota tööstuslikult kõrge kvaliteediga esemeid.

Heaks näiteks on piraat-DVD-d: kasumid on kõrgemad kui sama kaaluga koguse nn „pehmete“ uimastite puhul, samas kui avastamise korral on karistused märksa madalamad. Teine hea näide on sigaretid: kui võltsijal õnnestub tuua sisse kasvõi ainult üks võltssigaretisaadetis kümnest, teenib ta oma „investeeringult“ siiski veel kasumit. Sellises

ulatuses võltsimine pakub kurjategijatele ka kasulikku võimalust pesta kuritegelikul teel saadud tulu.

Üha keerukama tööstusliku tootmise võime teatavates riikides (iseäranis Hiinas) on avanud võltsingutööstuse ees tohutud võimalused. Konfiskeeritud võltsitud arvutiosad, tindiprinterikassetid, mobiiltelefonid ja autoosad näitavad üha suurenevat võimet kopeerida mida iganes.

Isegi kui riigid on astunud samme (näiteks kehtestanud uusi seadusi) tootmise peatamiseks, on neil raske kontrollida tööstusharu, mis on suuteline lülituma kiirelt ümber, kui õigusaktide täitmise tagamine kohalikul tasandil on nõrk.

Neid tendentse on veelgi süvendanud **organiseeritud kuritegevuse üha kasvav huvi nendest suurtest kasumitest osasaamise vastu**. Saadetistes ei sisaldu sageli mitte üksnes võltsitud tooted, vaid ka muud ebaseaduslikud kaubad, nagu näiteks narkootikumid. Võltsimisalgatustega seostatakse ka terrorirühmitusi.

2.3 Uued ohud

Võltsingu- ja piraatkaubandust on meie teadmuspõhises majanduses laialdaselt nimetatud **ohuks investeeringutele ja töökohtadele** ning kahjustavaks paljude riikide kultuuripärandile.

Ent üha enam tööstuslikku ulatust saava tootmise tõttu, millega seonduvad ka jõhkrad organisaatorid, seisavad meil nüüd ees **tõsised tervisekaitse- ja julgeolekuriskid**.

Hiljuti tolli poolt konfiskeeritud ohtlike kaupade hulgas on võltsitud farmaatsiatooted, mis on sageli teel kõige vähem arenenud piirkondadesse. Konfiskeeritud võltstoiduained, -pesupulber ja ebaturvalised mänguasjad näitavad samuti vajadust tugevdada meie vastumeetmeid ja tagada õigusaktide tulemuslik rakendamine.

Võltskaupade tööstusliku tootmise kasv suurendab ka ohtu, et valitsused **kaotavad olulise osa maksutulust** nii tootja- kui ka tarbijariikides, kuna võltsijad tegutsevad peaaegu täielikult varimajanduses. Ainuüksi Ühendkuningriigis hindavad äriühingonnad võltskaupadest tulenevalt laekumata käibemakse 2,5 miljardi euronit aastas.

Mõned tolli avastatud võltskaubad kujutavad endast ka teistsuguseid ohte ühiskonnale: näiteks võib tuua võltspassid või passiblanketid, isikutunnistused, abielutunnistused, juhiloa d jne, mida võib kasutada ebaseaduslikuks sisserändeks või mis ohustavad julgeolekut.

Ümberlaadimine on kasvav probleem, sest petturid kalduvad nõuetekohastest marsruutidest kõrvale, et kaupade päritolu varjata. Riigid, mida toll peab üldiselt madala riskiga piirkondadeks, nagu näiteks Jaapan ja USA, on võltskaupade transiidi ja ümberlaadimise tõttu muutumas kõrgema riskiga piirkondadeks. Ühest konfiskeerimisest 2004. aastal ilmnes, et võltsitud autoseadmed toodi ühendusse USAst, ehkki kaubad olid tegelikult Hiina päritolu. Samuti on tulnud ette, et kaupade päritolu varjamiseks on kasutatud ühendust ennast (nt võltsravimid Aasiast, mis laaditi ELs ümber, et saata neid Aafrikasse).

Üha suurenev probleem on müük Interneti teel. Rohkem kui 30% postisaadetistest, mille toll 2004. aastal konfiskeeris, olid seotud Internetiga. Asjaomaste koguste väiksus muudab nüüd nõukogu määruse (EÜ) nr 1383/2003 artikli 11 alusel lubatud lihtsad ja vähekulukad hävitusprotseduurid üha olulisemaks.

3. SOOVITUSED – TEGEVUSPLAAN TOLLI TÕHUSATEKS VASTUMEETMETEKS VÕLTSINGU- JA PIRAATKAUBANDUSELE

Tolli juhtroll võltskaupade rahvusvahelise liikumise peatamisel nähtub tõsiasjast, et tolli arvele langeb umbkaudu 70% kõikidest ülemaailmselt konfiskeeritud võltskaupadest. Samuti on toll ainuke õiguskaitseasutus, millele on Maailma Kaubandusorganisatsiooni intellektuaalomandiõiguste kaubandusaspektide lepingu (TRIP-lepingu) alusel antud konkreetne ülesanne.

Vaatamata neile asjaoludele on selge, et toll võib veelgi rohkem ära teha. Et probleemi kontrolli all hoida, on tarvis kaugemaleulatuvat ja kõikehõlmavamalt lähenemisviisi. Eelkõige on vaja seada sihid konfiskeerimisest kaugemale ja keskenduda uurimisele, mis aitaks võltsitud esemete tootmist, turustamist ja müüki lõpetada. Tuleb tugevdada koostööd teiste asjaosalistega. Ehkki käesolev teatis keskendub peamiselt operatiivkoostööle, eelkõige kolmandate riikide ettevõtete ja tolliga, on samuti tähtis mitte kaotada silmist tiheda koostöö vajadust õiguskaitseasutuste vahel.

On tähtis, et igasugune terviklik lähenemine põhineks praktilistel meetmetel, mille täitmist on võimalik tagada. Ka ettevõtjad on ilmutanud valmisolekut toetada selliseid konkreetseid tollialgatusi.

Meetmeid peetakse vajalikuks kolmes peamises valdkonnas: ühenduse tasandi kaitse parandamine, tolli ja ettevõtete partnerluse tugevdamine ja rahvusvahelise koostöö kindlustamine.⁸ Järgmises jaos vaadeldakse neid valdkondi lähemalt ja esitatakse rida soovitusi. Kui nendes poliitilisel tasandil kokku lepitakse, moodustavad need üheskoos **tegevusplaani**, mille rakendamist ja mõju komisjon jälgima ja hindama hakkab.

3.1 Ühenduse tasandi kaitse parandamine

Kindlasti on vaja tugevdada kaitset toodete vastu, mis kujutavad endast ohtu EL tarbijate tervisele ja turvalisusele (võltsitud farmaatsiatooted, autoosad, toiduained jne) või mis tõenäoliselt on seotud organiseeritud kuritegevusega (sigaretid, alkohol, DVD-d jne).

Selleks on tarvis kõigepealt parandada ühendusse sisenevate kaupade tollikontrolli, alates sellest, et tuleb uurida olemasolevate õiguslike ja operatiivmeetmete adekvaatsust ja soovitada vajaduse korral muudatusi.

3.1.1 Õigusaktid

Ühenduses on tollil volitused, mis ulatuvad tublisti kaugemale TRIP-lepingus ette nähtud minimaalsest impordikontrollist ning võimaldavad võltsingukahtlusega kaupu importimisel, eksportimisel, transiidil ja ümberlaadimisel kinni pidada. Aastal 2004 tõi tolli sekkumine ühenduses umbes 22 000 korral kaasa võltskaupade konfiskeerimise (aastal 2003 oli vastav arv 10 000).

Ühenduse tasandil on toll alates 1986. aastast mitmesuguste õigusaktide alusel tegutsenud intellektuaalomandi õiguste rikkumise vastu. Olukord muutus märkimisväärselt uue ühenduse

⁸ Teatavaid meetmeid võidakse rahastada programmi „Toll 2007“ alusel.

tollialase õigusaktiga (nõukogu määrus (EÜ) nr 1383/2003), mis jõustus 1. juulil 2004. Uue õigusaktiga kehtestati kontroll sektorites, mida varem ei kontrollitud (nagu näiteks sordikaitse, päritolunimetused ja geograafilised tähised), lihtsustati menetlusi ja vähendati ärikulusid, samuti nähti liikmesriikidele ette võimalus lubada võltskauba hävitamist minimaalsete bürokraatlike formaalsustega.

EL selle valdkonna tollialaseid õigusnorme peetakse nüüd ühtedeks kõige rangemateks kogu maailmas (Hiina on nüüd vastu võtnud uued samalaadsed õigusaktid) ning see kajastub tõsiasjas, et liikmesriikide tollivõimud konfiskeerivad tunduvalt rohkem võltskaupu kui mujal maailmas. Kontrollides igasugust kaupade liikumist, eriti ümberlaadimise ajal, ei kaitse toll mitte üksnes Euroopa Liitu, vaid ka muud maailma ja iseäranis vähimarenenud riike, mida petturid sageli sihikule võtavad (näiteks võib tuua võltsitud ravimid, kondoomid ja autoosad, mis peeti kinni EL piiril, kust need olid suundumas Aafrikasse).

Intellektuaalomandiõiguste kaitset rahvusvaheliselt kaubeldavate toodete puhul täiendatakse samalaadsete ühenduse kaitsemeetmetega ühenduses toodetud ja ühendusse jäävate võltsingute puhul, kui 2004. aastal vastu võetud jõustamisdirektiivi 2006. aastal rakendama hakatakse. Kõnealune direktiiv koos kavandatavate meetmetega kriminaalõiguse valdkonnas, mille eesmärk on tugevdada intellektuaalomandi õiguste rakendamist ja võidelda nende rikkumise vastu, pakuks suhteliselt täielikku relvastust ühendusesiseselt selle probleemiga tegelemiseks.

Intellektuaalomandiõigused on kiiresti arenev sektor ning **seadusandjad ja ettevõtjad peavad tegutsema käsikäes, et tagada, et õigusaktid vastaksid praegustele ja tulevastele vajadustele** ning et neid saaks probleemide tekkides kiiresti kohandada.

Selles kontekstis tõstatavad ettevõtjad endiselt kaks konkreetset probleemi. Esiteks tahavad ettevõtjad, et liikmesriigid võtaksid kiiresti kasutusele lihtsustatud hävitamiskorra, mis nüüd on ühenduse õiguse alusel lubatud ja mis vähendaks nii ettevõtjate kui ka haldusasutuste kulusid. Teine probleem on seotud reisijate praegu kehtiva võimalusega importida väheses koguses isiklikuks kasutuseks mõeldud esemeid, mis võivad olla võltsitud. Ettevõtjad aktsepteerivad, et toll ei saa käsitleda iga üksikjuhtumit, kuid nad on seisukohal, et õigusaktid saadavad vale signaali ja näiliselt kiidavad võltsimist heaks. Veel üks seadusandlik probleem on seotud kulude jaotamisega, mille suhtes ettevõtjad on seisukohal, et õiguserikkujale peaks asetama suurema koormuse kui seaduste järgijale.

Meetmed:

Vaja on lahendada kaks sõlmküsimust: madala väärtusega saadetised ja lihtsustatud hävitamiskord.

Tuleks luua ettevõtjate ja tolli vaheline tööühm, mis uuriks, kuidas nende küsimuste käsitlemist saaks praktikas parandada.

Töörühma arutelude põhjal koostaks komisjon aruande vajaduse kohta õigusaktide muudatuste järele või muude praktiliste ettepanekute järele olukorra parandamiseks.

Töörühma nõupidamiste tähtaeg: 2005. a lõpp

Aruande tähtaeg: juuni 2006.

3.1.2 Tegevuse tulemuslikkuse parandamine

Veel tähtsam kui õigusaktide ajakohastamine on **vajadus tagada tegevuse ühtlaselt ja piisavalt kõrge tase.**

Toll täidab kahesugust rolli: hõlbustab rahvusvahelist kaubavahetust ja samas teostab kontrolli, et peatada ebaseaduslikku kaubandust. Selle jaoks on vaja uute seadmete ja tehnikate kasutamise teel kontrollimehhanisme veelgi parandada.

Viimastel aastatel on tehtud mitmeid algatusi, mis on andnud häid tulemusi, s.o võltskaupade konfiskeerimine tolli poolt on suurenenud.

Tegevusalased seminarid, mis toovad kokku tolli ja ettevõtjad, et tutvuda üheskoos uusimate arengusuundumustega ja vahetada seaduste rakendamise alast teavet, on tervitatav algatus koostöö tugevdamiseks. Samuti on ka tolliametnike vahetamine ja ühisoperatsioonid liikmesriikide vahel oluliseks sammuks tugeva rakendusala koostöö suunas.

Neid meetmeid tuleb edasi arendada ja need tuleb ühte koondada **uues operatiivkontrollikavas**, mis põhineb ühenduse lähenemisviisil riskijuhtimisele ja milles kasutatakse liikmesriikide kogemust parima tava levitamisel nii ühenduse piires kui ka väljaspool.

Üks sõlmprobleeme on, kuidas muuta praegust olukorda, kus konfiskeerimiste arv suureneb, kuid ei tehta piisavalt tootmis- ja jaotusvõrkude uurimise ning lõhkumise vallas, nii, et oleks võimalik rünnata vahetult probleemi juurt.

Meetmed:

1. Riskijuhtimise suurem kasutamine

Pidades silmas ühenduse tolliseadustiku hiljutist muudatust⁹, millega asetati suuremat rõhku ühenduse riskijuhtimisele, on võltskaupade sektor sobiv kandidaat, millest alustada ühenduse lähenemisviisi pilootprojekti. Spetsiaalse **võltsimisvastase riskijuhtimisteatmiku** koostamine on esimene samm, mis tuleb lõpule viia.

Teatmikku tuleks praktikas kasutada. Seda võiks teha riskijuhtimiskeskustele teatmikke jaotades ja jagades riskikogemusi võltsinguekspertidest koosnevate suletud kasutajarühmade vahel. See võimaldaks vahetada ühenduse uue riskijuhtimissüsteemi¹⁰ kaudu ekspertide vahel reaajas riskiinformatsiooni.

Riskijuhtimisteatmiku valmimise tähtaeg: jaanuar 2006.

Riskiinfosüsteemi (RIF) suletud kasutajarühmade loomise tähtaeg: jaanuar 2006.

2. Liikmesriikide tolliekspertidest rakkerühma moodustamine võltsimisvastaste kontrollimeetmete parandamiseks

⁹ Määrus (EÜ) nr 648/2005, ELT L 117, 4.5.2005, lk 13.

¹⁰ Seda rahastatakse programmi „Toll 2007“ alusel.

See rakkerühm¹⁰ koosneks liikmesriikide võltsimisvastastest tolliekspertidest, kes töötaksid koos teiste liikmesriikide ekspertidega ning jälgiksid olukorda ja annaksid lühiajalist abi, jagades oskusteavet ja praktilisi kogemusi. Ka ettevõtjaid võiks vastavalt vajadusele sellesse töösse kaasata.

Esimeste meetmete tähtaeg: oktoober 2005.

3. Ühine operatiivkontroll

Komisjoni koordineerimisel ja toetusel tuleb vastavalt vajadusele läbi viia ühiseid või piirkondlikke võltsimise vastu suunatud tollioperatsioone. Need koosneksid erimeetmetest, mis on piiratud aja jooksul suunatud konkreetsete võltsimisprobleemide (kõrge riskiga piirkonnad või kaubad) lahendamisele.

Mõned kolmandad riigid, millega on jõustunud kokkulepe (või protokoll) EL vastastikuse haldusabi kohta tolliküsimustes, tuleks vajaduse korral kutsuda sellistes ühistes tollioperatsioonides osalema.

Tähtaeg: 2006. aasta jooksul

4. Tolli ja ettevõtjate vahelised seminarid

Varem on sellised seminarid olnud äärmiselt edukad. Pärast iga niisugust üritust on konfiskeerimiste arv sihipärasemate kontrollimeetmete tulemusena tõusnud. Samuti on need tugevdanud koostööd eri riikide tolli ja eri üksuste vahel. Neid tuleks täiendada vastavalt vajadusele koolituste, võrdlusuuringute ja vahetustega.

Tähtaeg: pidevalt

5. Tollilaborite kasutamine

Enamiku avastatud ohtlike toodete kohta on vähe teavet saadaval; tuleks uurida võimalust kasutada tolli- või muid riiklikke laboreid ebaturvaliste võltstoodete kontrollimiseks. Väike liikmesriikide ekspertidest koosnev uurimisrühm¹¹ peaks esitama aruande sellise tegevuse eelistest, teostatavusest ja otstarbekusest (sh kuludest).

Tähtaeg: 2006. aasta jooksul

6. Tollinfosüsteem

Samuti tuleks piraatluse ja võltsimise vastases võitluses soodustada Euroopa Liidu tollinfosüsteemi (TIS) maksimaalset ärakasutamist, mis võimaldab liikmesriikide tolliteenistustel vahetada, otsida ja levitada infot salakaubaveo kohta ja vahetada sekkumistaotlusi (vaatlused, aruanded, varjatud järelevalve või erikontroll).

See suurendab kontrollimeetmete mõju ja aitab eelkõige lõhkuda jaotusvõrke, tagades, et kui kahtlustatavad saadetised ühes liikmesriigis kinni peetakse, võib teistes liikmesriikides astuda konkreetseid samme (vaatlused, aruanded, varjatud järelevalve või erikontroll) sellise kaubanduse peatamiseks. See võib osutada eriti oluliseks seoses kasvava Interneti-kaubandusega.

Ses suhtes on oluline tugineda nõukogu 13. märtsi 1997. aasta määrusele (EÜ) nr 515/97 liikmesriikide haldusasutuste vastastikusest abist ning haldusasutuste ja komisjoni vahelisest koostööst

¹¹ Seda rahastatakse programmi „Toll 2007“ alusel.

tolli- ja põllumajandusküsimusi käsitlevate õigusaktide nõutava kohaldamise tagamiseks, et tugevdada liikmesriikide omavahelist ning liikmesriikide ja komisjoni vahelist vastastikust abistamist.

Tähtaeg: 2006. aasta jooksul

3.2 Tolli ja ettevõtjate partnerluse tugevdamine

Oluline on meeles pidada, et võltskaupu käsitletakse teisiti kui teisi üldise tollikontrolli alusel käsitletavaid kaupu. Toll ei konfiskeeri kaupu vahetult, vaid tavaliselt arestib need, et võimaldada ettevõtetal astuda vajalikke samme pädevates asutustes. Selleks taotleb ettevõtja kõigepealt vastaval taotlusevormil, et toll võtaks meetmeid. Ettevõtjate kaasamine on oluline, kuna ainult õiguste omanikel on olemas tehniline ekspertteave tänapäevaste kõrgekvaliteetsete võltsingute eristamiseks originaaltoodetest. Ettevõtjad kannavad ka vastutust, kui saadetised peatatakse ilma piisava põhjusega.

See muudab ettevõtjate täieliku osaluse vältimatuks, et tagada tollialaste õigusaktide tõhus rakendamine.

Kontrolliasutustel tuleb teha ettevõtjatega rohkem koostööd, samas kui ettevõtjad peavad esitama vajalikku teavet, et oma õigusi kaitsta. Peamine, mida ettevõtjad peavad tegema, on esitada tollile taotlus meetmete võtmiseks,¹² ilma milleta tollil on vähe võimalust või stiimulit õiguste omanikke tulemuslikult aidata.

Samuti on otsustava tähtsusega varajase infovahetuse parandamine ettevõtjate ja tolli vahel. Siiski on tähtis tagada, et rahva raha ei kulutataks keerukate ja kallite infovahetussüsteemide väljatöötamiseks (mis ei pruugi praktilises tollitöös sugugi kasulikuks osutuda), kui ettevõtjad võivad esitada sama infot odavamalt ja tulemuslikumalt, eriti kui küsimuses on süsteemide ajakohastamine.

Selles kontekstis võiks praktiliseks ja rentaabliks lahenduseks osutuda **elektrooniline EL intellektuaalomandiõiguste infosüsteem**, mis ühendab endas olemasolevad vahendid, mida toll kasutab riskinfo vahetamiseks, ning võimaluse tollil teha hüperlinkide kaudu päringut mitmesugustest konkreetsetest intellektuaalomandi andmebaasidest (nt siseturu ühtlustamisametist). See säästaks vahendeid ja parandaks kontrollimeetmeid, võimaldades tollil tuvastada õiguste omanikud ja nendega ühendust võtta kohe, kui piiril tuleb ette kahtlasi kaupu.

Meetmed:

1. Ettevõtjad peaksid omaks võtma aktiivsema lähenemisviisi

Julgustada ettevõtjaid, eriti väike- ja keskmise suurusega ettevõtteid, esitama tollile meetmete võtmise taotlusi.

Mitmed ettevõtjad (nt Mercedes, LVMH, Panasonic, Gillette, Nike, Lacoste ja BIC) on tolli jaoks välja töötanud kiirteatmikud. Sellist lähenemist tuleks ergutada tolli ja ettevõtjate regulaarse teabevahetuse kaudu uute probleemsete valdkondadega tutvumisel.

¹² See menetlus on ette nähtud ühenduse õigusaktides ning see annab tollile võltsingukahtlusega toodete kinnipidamiseks vajaliku pädevuse ja informatsiooni.

Tähtaeg: pidevalt

2. Ettevõtjate ja tolli partnerluse laiendamine

Vastastikuse mõistmise memorandumite allkirjastamine suuremate kaubandusesindajate, lennukompaniide, laevaühingute, kullerfirmade jt ettevõtjatega ergutaks koostööd ja parandaks kontrollimeetmeid, parandades infovahetust ja tõstes teadlikkust võltsingukaubandusest tulenevatest ohtudest.

Tähtaeg: 2006. aasta jooksul

3. Tolli ja õiguste omanike vaheliste kontaktide parandamine

Võltskaubasaadetise puhul ei ole õiguste omaniku kindlakstegemine tollile kerge ülesanne. Probleemi süvendavad veelgi väikestel ja keskmise suurusega ettevõtetel esinevad raskused meetmete võtmise taotluse esitamisel tollile 25 liikmesriigis. Euroopa Liidu intellektuaalomandiõiguste infosüsteem, mis ühendab endas võimalused, mida pakuvad ühenduse tollialased riskijuhtimissüsteemid, mis võimaldavad tollil vahetada riskiinfot võltsimise kohta, ning tolli võimaluse saada Interneti kaudu juurdepääs äriühingute ja olulisemate toodete nimekirjadele koos kontaktinfoga, julgustaks tolli meetmeid võtma ja võimaldaks rohkematel ettevõtjatel tolli kaitsest osa saada.

Tuleks moodustada tolli ja ettevõtjate vaheline tööühm, mis töötaks välja sellise süsteemi raamistiku.

Tähtaeg: nõupidamised 2005. aasta teisel poolel. Põhisüsteem paika pandud 2006. aasta lõpuks.

4. Ettevõtjate kiirinfosüsteem

Tuleks luua süsteem, mis võimaldaks ettevõtjatel anda teavet eriti olulistel juhtudel. See on probleem eriti väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete puhul. **Elektrooniline keskpостkast**, mida jälgib võltsimisvastase võitluse ekspert, pakuks võimalust neid taotlusi kontrollida ja, kui see on õigustatud, edastada need ühenduse riskijuhtimissüsteemi kaudu võltsimisvastase võitluse ekspertidele teistes liikmesriikides ning samuti suurematesse sadamatesse/lennujaamadesse/maismaapiiripunktidest. See töötaks reaalajas.

Tähtaeg: 2006.

5. Erimeetmed tundlike majandussektorite puhul

Tervisekaitse seisukohalt eriti riskialdistes sektorites (farmaatsiatooted, mänguasjad jmt), kuid samuti sektorites, kus maksutulu saamatajäämine oleks iseäranis ränk, tuleks teha erialgatusi.

Tähtaeg: pidevalt

6. Teadlikkuse tõstmise ja avalikustamise meetmed

Äärmiselt oluline on tõsta nii ettevõtjate teadlikkust tolli meetmetest kui ka üldsuse teadlikkust ohust tervisele, töökohtadele ja ühiskonnale tervikuna. Seda võiks teha kampaaniate kaudu suuremates piiripunktidest (eelkõige suuremates lennujaamades), rändkampaaniate, tollimuuseumides korraldatavate näituste, tarbijate hulgas teabe levitamise jms kaudu.

Tähtaeg: pidevalt

3.3 Rahvusvahelise koostöö tugevdamine

Lisaks võltsitud importkauba vastase kontrolli tõhustamisele, mis aitab ainult saadetisi peatada või tõkestada üksikuid kuritegevuse valdkondi, on vaja võtta meetmeid probleemide allika suhtes vähemalt seeläbi, et peatatakse võltsitud kauba eksport ning võimaluse korral lõpetatakse tootmine. See nõuab rahvusvahelist koostööd.

Ehkki TRIP-lepingus sätestatud intellektuaalomandi õiguste kaitse miinimumstandardid näevad ette impordi tollikontrolli, näitavad EL tolli kogemused, et sellest ei piisa.

Esiteks on laialdase ekspordi- ja ümberlaadimiskontrolli kehtestamine üks parimaid võimalusi, kuidas **peatada kaubad, enne kui need tootjariikidest välja viiakse** (sealhulgas takistada võltskaubaga kaubitsejaid kasutamast kauba tõelise päritolu varjamiseks turvalisi piirkondi, nagu EL, Jaapan või USA).

Teiseks on vaja tagada, et tollikoostöö lepinguid (või üldisemate välislepingute protokolle), mis võimaldaksid tihedat koostööd partnerriikidega ja tagaksid kahepoolsetele meetmetele sobiva õigusliku aluse, täielikult rakendatakse ja et neid laiendatakse nõnda, et need hõlmaksid ka märkimisväärse tootmisega piirkondi. Selles suhtes on eriti oluline tollikoostöö lepingu allakirjutamine Hiinaga (kust pärineb suurem osa EL tollis konfiskeeritud võltskaupadest) 2005. aasta aprillis.

Meetmed:

1. WTO TRIP-lepingu laiendamine

Ümberlaadimise ajal tollis konfiskeeritud võltskaupade koguse suurenemine on juba mõnda aega näidanud, et tuleks mõelda TRIP-lepingu artikli 51¹³ laiendamisele. See tähendaks praeguse kohustuse laiendamist nii, et riigid peaksid lisaks võltsimisvastasele impordi tollikontrollile kontrollima ka ekspordi, transiiti ja ümberlaadimist.¹⁴ Mõne aja pärast võiks mõelda ka teatavate muude intellektuaalomandi õiguste rikkumiste lisamisele artikli 51 reguleerimisalasse.

Tähtaeg: sõltub WTO läbirääkimistest.

2. Koostöö Maailma Tolliorganisatsiooni (WCO), Euroopa Politseiameti (Europol) ja Rahvusvahelise Kriminaalpolitsei Organisatsiooniga (Interpol)

¹³ TRIP-lepingu artikkel 51 kõlab järgmiselt: “Kaupade vabastamise peatamine tolliorganite poolt.” Kooskõlas alljärgnevate sätetega peavad liikmed kehtestama menetluse, mis võimaldab õigusevaldajal, kellel on alust kahtlustada, et aset võib leida võltsitud kaubamärgiga kaupade või autoriõigust rikkuvate kaupade importimine, esitada kirjaliku taotluse pädevatele haldus- või kohtuorganitele, et tolliorganid peataksid seesuguste kaupade vabasse ringlusse laskmise. Liikmed võivad lubada seesuguse taotluse esitamist muul viisil intellektuaalomandi õigusi rikkuvate kaupade suhtes tingimusel, et käesoleva osa nõuded on täidetud. Samuti võivad liikmed ette näha vastava menetluse nende territooriumilt eksportimiseks määratud õigusi rikkuvate kaupade vabasse ringlusse laskmise peatamiseks tolliorganite poolt.

¹⁴ Komisjon esitas 2005. aasta juunis juba TRIP-lepingu nõukogule intellektuaalse omandi õiguste jõustamise teatise, milles oodatud tulemusi kirjeldavas peatükis märgiti, et „küsimumste hulgas, millele TRIP-lepingu nõukogu peaks erilist tähelepanu pöörama, peaksid olema ... tollimeetmed ja nende kohaldatavus ekspordi ja transiidi suhtes“ (komisjoni teatise IP/C/W/448 punkt 26).

Suur osa ühenduse tasandil omandatud teadmistest riskijuhtimise ja konfiskeerimiste statistika kasutamise kohta pakuks ülemaailmset huvi. Tihe ja aktiivne koostöö rahvusvaheliste täitevasutustega nagu WCO, Europol ja Interpol aitaks nii jälgida rahvusvahelisi suundumusi kui jagada EL praktilisi meetodeid laiemal huviliste ringiga. Eriti tuleks huviosalistele kasuks EL selle valdkonna riskijuhtimisalaste teadmiste levitamine.

Tähtaeg: 2005/2006

3. Kahepoolsed kokkulepped

Võltsimise tõkestamiseks peamistes valdkondades tuleb ELs välja töötatud praktilisi vahendeid (riskijuhtimisteamik, -statistika, suundumuste analüüs jne) jagada EL kaubanduspartneritega. Vastastikuse abiga seotud tollikoostöölepingud ning partnerlus- ja koostöölepingud moodustavad koostööle ja teabevahetusele õigusliku aluse.

Sellise koostöö näideteks on koolitus, ametnike vahetus, teadmiste jagamine ja teavitamine kõige uuematest suundumustest.

Mitmete riikidega või organisatsioonidega, nagu näiteks India, Jaapan, ASEANi¹⁵ ja Mercosuri riigid ning Pakistan, peetakse läbirääkimisi tollikoostöölepingute üle või tuleks selliseid lepinguid kavandada.

Lisaks püüab komisjon kahepoolsete lepingute intellektuaalomandi õigusi käsitlevasse osasse edaspidi lisada ka kohustuse kohaldada tollikontrolli mitte ainult teatavaid intellektuaalomandi õigusi rikkuvate kaupade impordi, vaid ka ekspordi, transiidi ja ümberlaadimise suhtes.

Tähtaeg: pidevalt

4. Erimeetmed Hiina suhtes

Hiina eksport moodustab ELs konfiskeeritud võltskaupadest suurema osa ning Hiina kiiret arengut arvestades suureneb see arv tõenäoliselt kiiresti. Hiina pakub tollile huvi ka muudel põhjustel (teadaolevalt on sealt Euroopasse toodud *ecstasy* eelkäijaid, ohtlikke toiduaineid, ilutulestikke jne). Hiinas on vastu võetud ranged võltsimisvastased tollialased õigusaktid ning tuleb teha koostööd, et peatada suurenevat võltsitud kauplemist ning edendada seaduslikku kaubandust. Hiljuti sõlmiti EÜ ja Hiina vahel tollikoostööleping, mis moodustab õigusliku raamistiku süvendatud koostööle.

Lisaks ametnike ja teadmiste vahetamisele aitaks rahvusvahelise võltskaubavoo vähendamisele oluliselt kaasa spetsiaalse teabesüsteemi rajamine, mille kaudu EL ja Hiina saaksid vahetada teavet, mis aitaks peatada ebaseaduslikku kaubandust ja lõpetada tootmist. Edu korral võiks seda meetodit rakendada ka suhetes teiste peamiste kaubanduspartneritega.

Tähtaeg: 2006.

5. Rahvusvahelised partnerid põhimeetmete elluviimisel

Hiljuti toimunud Euroopa Liidu ja USA tippkohtumisel vastu võetud deklaratsioon näitab selgelt USA ja EL soovi teha võitluses võltsimise ja piraatlusega koostööd. Selle kavatsuse edendamiseks on vaja tugevdada tollialaste teadmiste ja infovahetust EÜ ja USA vahel sõlmitud tollikoostöölepingu raames. Samuti tuleks kindlaks teha, mis valdkondades saaks EL ühendada jõud teiste partneritega.

¹⁵ Kagu-Aasia Maade Assotsiatsioon.

Tähtaeg: 2005/2006

6. Tolliametnike lähetamine peamistesse päritolupiirkondadesse

Võltsingukaubanduse tase ja vajadus peatada tootmist vahetult tootmise kohas teeb võltsimisvastaste eriteadmistega tollispetsialistide lähetamisest peamistesse päritolupiirkondadesse, nagu näiteks Aasia riigid, üha kuluefektiivsema investeeringu. Tollide vahetu omavaheline suhtlemine aitab saavutada paremaid tulemusi, mis põhinevad ühistel kogemustel ja vastastikusel mõistmisel. Seda võimalust peaks komisjon ja liikmesriigid lähemalt kaaluma.

Tähtaeg: 2006 ja hiljem

4. KOKKUVÕTE

Konfiskeerimiste arvu järsk suurenemine EL tollis näitab, et võltsingukaubandus on ohtlik ja üha laienev nähtus. Sellega võitlemine nõuab poliitilist toetust ja konkreetseid meetmeid, mis aitaksid kaitsta Euroopa Liitu ja selle kodanikke ebaõiglase kaubanduse ja ohtlike toodete eest.

Rahvusvaheliste kaubavoogude suurenedes – eriti Aasia piirkonnast, kus eelkõige Hiinas kasvab tootmine väga kiiresti – seisab EL silmitsi järjest paremaks muutuva kvaliteediga võltstoodete laviiniga. Sedalaadi kaubandust iseloomustab erakordselt suur kasum ja küllaltki madal riskitase, mis teeb selle eriti atraktiivseks kuritegelikele ühendustele ja isegi terroristidele. Kui EL ei tegutse otsustavalt, kiiresti ja asjakohaselt, on varsti liiga hilja, et kõrvaldada seda tõsist ohtu EL töökohtadele, tervisele ja turvalisele ühiskonnale.

Käesoleva teatise 3. osas esitatud soovitude kiire rakendamine tugevdaks märkimisväärselt võltsimisvastast kontrolli ühenduse tollis ja tõhustaks rahvusvahelist koostööd võltsingutega võitlemisel.

Arvestades, et tegemist on kasvava ulatusega ja kiiret lahendust nõudva probleemiga, keskendub käesolev teatis peamistele valdkondadele, millele tuleb koheselt tähelepanu pöörata. Vajaduse korral tuleb siiski võtta kasutusele ka edasisi meetmeid (sealhulgas kõigi ühenduse kaubamärkide taotlejate teavitamine tollimeetmetest; võimalik tolliekspertide kasutamine ühendusesisestel kontrollkäikudel;

tugevam koostöö siseturu ühtlustamisametiga). Kavandatav tegevusplaan on realistlik: kui tagatakse vajalik poliitiline toetus, on kõik kirjeldatud meetmed lähitulevikus teostatavad.

* * *

LISA

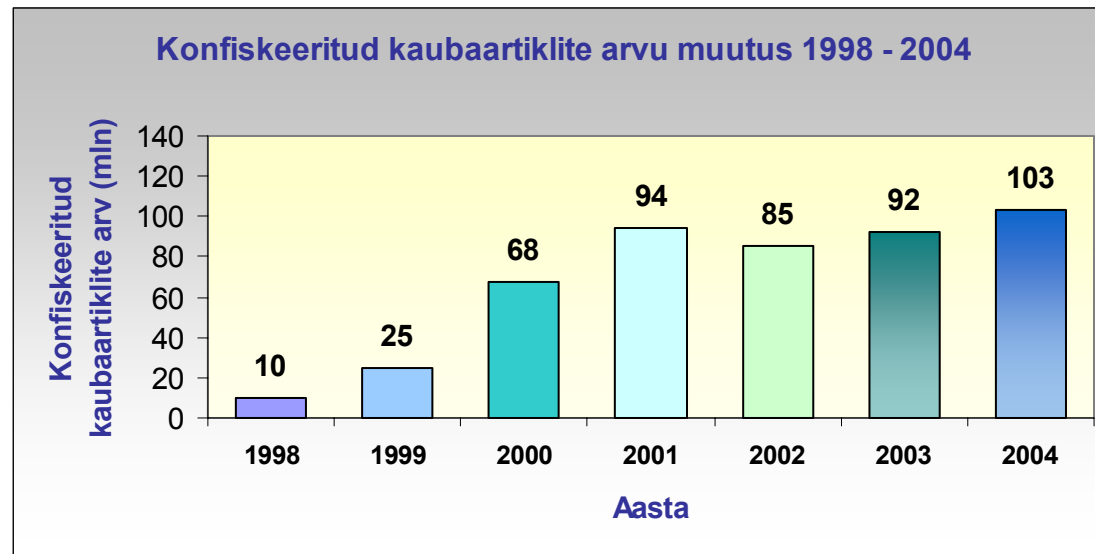
Tollis konfiskeeritud võltstooted

- Registreeritud juhtumite arv ja konfiskeeritud kaubaartiklid tooteliikide kaupa – EL 2004
- Konfiskeeritud kaubaartiklite arvu muutus ajavahemikul 1998–2004
- Tollile esitatud meetmete võtmise taotluste arvu muutus (2000–2004)
- Konfiskeeritud kaubaartiklite jaotus 2003. aastal päritoluriikide kaupa
- Tollis registreeritud juhtumite jaotus 2003. aastal päritoluriikide kaupa

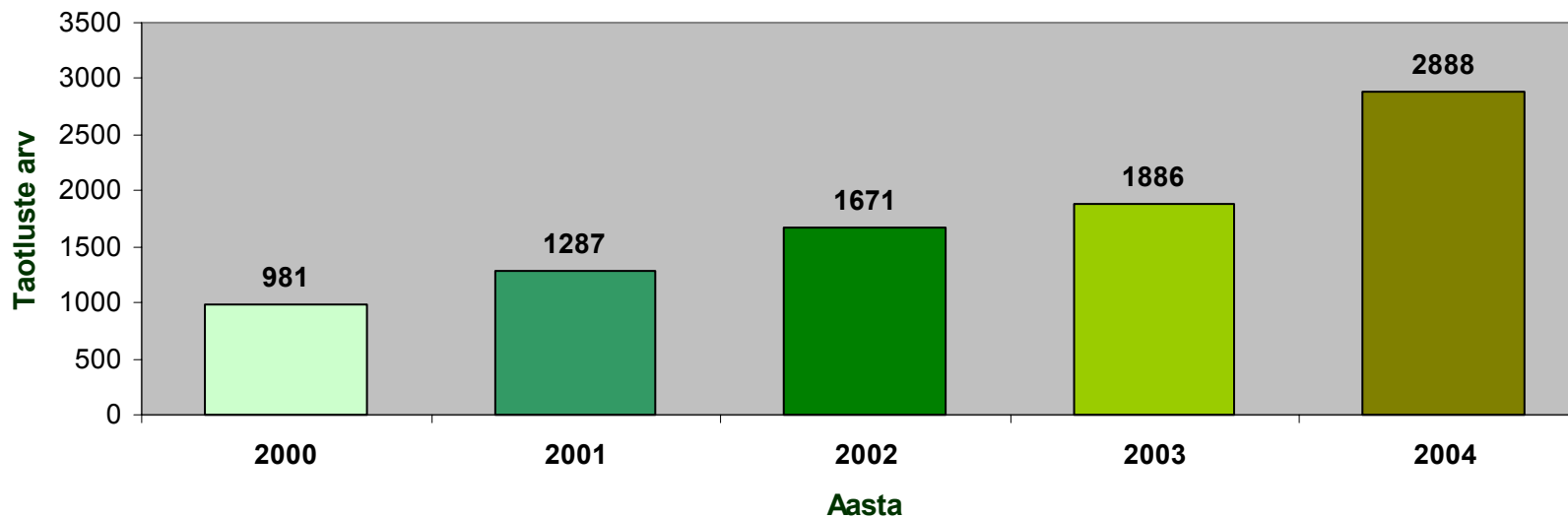
EL – 2004

Registreeritud juhtumite arv ja konfiskeeritud kaubaartiklid tooteliikide kaupa

Tooteliik	Tollis registreeritud juhtumite arv	%	Konfiskeeritud kaubaartiklite arv	%	Kaubaartiklite arvu võrdlus 2003. aastaga
Toiduained, alkohoolsed ja muud joogid	52	0,5	4,5 miljonit	4	+ 196%
Parfüümid ja kosmeetika	214	1	1 miljon	1	- 22%
Rõivad ja rõivamanused	13.958	62	8 miljonit	8	+ 102%
a) Spordirõivadr	3.906	17	1 miljon	1	+ 140%
b) Muud valmisrõivad	4.704	21	2 miljonit	2	+ 26%
c) Rõivamanused (kotid, päikeseprillid...)	5.348	24	5 miljonit	5	+ 146%
Elektriseadmed	848	4	4 miljonit	4	+ 712%
Arvutiseadmed (arvutid, monitored...)	125	1	1 miljonit	1	+ 900%
CDd (audio, mängud, tarkvara, DVDd jne)	2.781	12,5	18 miljonit	18	- 57%
Kellad ja juveeltooted	2.230	10	0,5 miljonit	1	- 20%
Mänguasjad ja mängud	516	2	18 miljonit	17	+ 46%
Muud kaubad	1.347	6	10 miljonit	6	+ 58%
Sigaretid	313	1	38 miljonit	40	+ 14%
EL KOKKU	22.384	100	103 miljonit	100	+ 12%

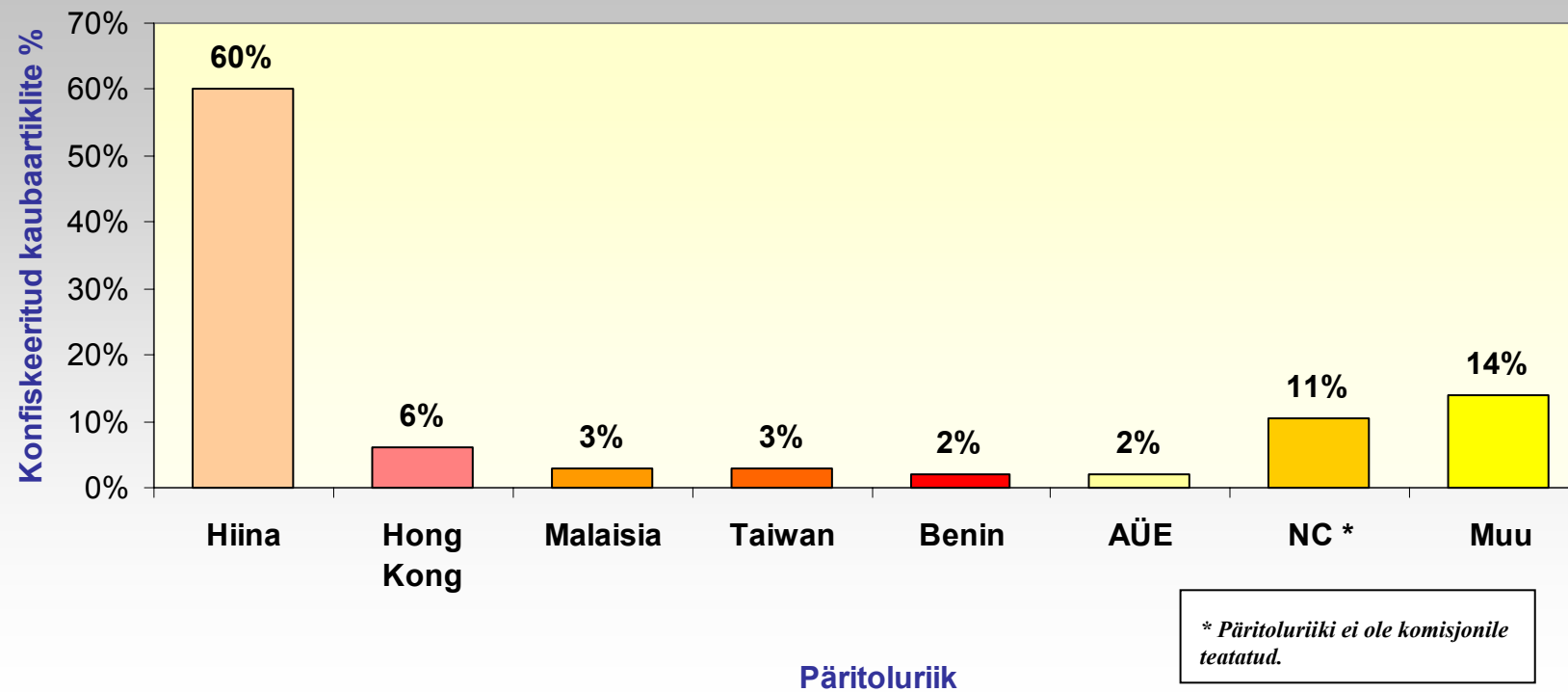

Tollile esitatud meetmete võtmise taotluste arvu muutus, 2000-2004

MÄRKUS: Meetmete võtmise taotlust esitades palub õiguste omanik tollil kontrollida kaupu, mille suhtes ta kahtlustab oma intellektuaalomandi õiguste rikkumist.

2003. aastal konfiskeeritud kaubaartiklid päritoluriikide kaupa

2003. aastal tollis registreeritud juhtumid päritoluriikide kaupa

